

STICHTING FONDS VOOR DE LETTEREN
Beleidsplan 1989-1992

061.22 : 336.665 : 82.001.14 .

S105

Beekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

STICHTING FONDS VOOR DE LETTEREN

Beleidsplan 1989-1992

Inhoud

Inleiding en samenvatting	4
DEEL I	
1. Aanzet en doelstelling van het beleidsplan	6
2. Beknopte geschiedenis van het Fonds voor de Letteren	7
2.1. Doelstelling en doelgroepen.....	8
2.2. Organisatiestructuur.....	9
2.3. Financiën	9
2.4. De betekenis van het Fonds voor de Letteren volgens het rapport 'Schrijvers en Fonds'	10
DEEL II	
3. Inkomenseffecten van Fondssubsidies	12
3.1. Het inkomensdeficit	12
3.2. Het belang van een inkomensnorm	13
4. Beleidsuitgangspunten	13
5. Beleidsvoornemens	14
6. Uitwerking van de beleidsvoornemens en prioriteitstelling	15
6.1. Periode 1989-1992.....	15
6.2. Periode na 1992	15
6.3. Berekening extra subsidie in de periode 1989-1992	16
6.4. Meerjarenraming 1989-1992.....	18
6.5. Toelichting bij de meerjarenraming 1989-1992	19
DEEL III	
7. Beleid ten aanzien van de werkbeurzen	20
7.1. Verhogen maandbedrag	20
7.2. Auteurs	20
7.2.1. Het werkplan	20
7.2.2. Het werkbeurssysteem starten op 3 maanden	20
7.2.3. Het continueringsprincipe	21
7.3. Vertalers.....	21
7.3.1. De projectgebonden werkbeurs.....	21
7.3.2. De hoogte van de projectgebonden werkbeurs.....	22
7.3.3. Lichte stijging aantal maandeenheden voor vertalers.....	22
8. Beleid ten aanzien van de aanvullende honoraria.....	22
8.1. Verhoging van het aanvullend honorarium	22
8.1.1. Oorspronkelijk werk	22
8.1.2. Literaire vertalingen	23
9. Eenjarige honorering binnen de werkbeursregeling	23
10. Aanvullende honoraria literaire tijdschriftbijdragen	23
11. Positie diverse groepen	24
11.1. Dramaschrijvers	24
11.2. De kinderboekenauteurs	24
11.3. De oudere auteur.....	25
12. Organisatiestructuur	25
13. Lijst van bestuurders in 1988	26

Inleiding en samenvatting

Dit beleidsplan geeft een gedetailleerd beeld van de ontwikkelingen die het bestuur van het Fonds voor de Letteren noodzakelijk acht voor de periode 1989-1992. De belangrijkste uitgangspunten voor het plan zijn enerzijds afgeleid uit de eigen evaluatie van de beleidsinstrumenten die het Fonds ter beschikking staan, anderzijds uit de resultaten van het rapport 'Schrijvers en Fonds', een onderzoek naar de betekenis van het Fonds voor de Letteren in het algemeen en voor schrijvers en vertalers in het bijzonder. In opdracht van het ministerie van WVC uitgevoerd door het IVA, sociaal-wetenschappelijk instituut te Tilburg.

In afwachting van de resultaten van het onderzoek was het Fonds met het ministerie overeengekomen geen ingrijpende beleidswijzigingen door te voeren. Het ministerie van WVC was van mening dat discussies over extra subsidie aan het Fonds pas gevoerd konden worden na het verschijnen van de onderzoeksresultaten.

Het onderzoek wees uit dat inkomsten van literaire auteurs en vertalers over het algemeen niet of nauwelijks voldoende zijn voor een volledige en zelfstandige beroepsuitoefening. Uit het rapport wordt duidelijk dat het gemiddeld jaarinkomen uit literaire arbeid van een auteur f 12.000,- en van een vertaler f 15.000,- bedraagt. Andere bronnen die regelmatig inkomsten van enige omvang opleveren zijn onmisbaar.

Een belangrijke bron is het Fonds voor de Letteren, waar auteurs en vertalers op grond van de literaire kwaliteit van hun werk en hun produktiviteit in aanmerking kunnen komen voor werkbeurzen, aanvullende honoraria, opdrachten, debutantenbeurzen en reisbeurzen. Aan het einde van de onderzochte periode (1976-1985) ontvingen jaarlijks ruim 300 auteurs en vertalers een bedrag van gemiddeld f 9.000,- in de vorm van aanvullende honoraria en/of werkbeurs.

Het rapport is een belangrijke ondersteuning van de financiële eisen van het Fonds voor de Letteren, temeer daar wordt vastgesteld dat de overheid het standpunt van het Fonds deelt dat het in principe mogelijk moet zijn het literaire schrijver- en vertalerschap als beroep uit te oefenen tegen een redelijk inkomen.

Intussen verscheen het Kunstenplan voor de periode 1988-1992 van het ministerie van WVC en werd duidelijk dat er voor het Fonds tot en met 1992 geen extra subsidie was voorzien. Fondsbestuur en de Vereniging van Letterkundigen protesteerden. De Tweede Kamer nam de motie-Nuis aan, waarin expliciet prioriteit wordt gegeven aan versterking van de middelen van het Fonds voor de Letteren.

De beleidsvoornemens zijn erop gericht aan het schrijven en vertalen als beroep recht te doen. Het belang van de Nederlandse letteren is ermee gediend dat de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers wordt versterkt. Het spreekt vanzelf dat het kwaliteitscriterium daarbij als voorwaarde voor subsidieverlening wordt gehandhaafd. Door middel van substantiële en enigermate structurele uitkeringen wil het Fonds een aanzet geven tot het bereiken van een redelijk inkomen.

Gezien de verschillen in beroepspraktijk zijn de pijlers van dit beleid de werkbeurzen voor de auteurs en de aanvullende honoraria voor de vertalers:

- Om de toetreding en professionalisering van jonge auteurs (die zich overigens reeds via publikatie(s) bewezen moeten hebben) te bevorderen acht het Fonds het noodzakelijk dat zij tenminste een kwart van hun produktieve tijd kunnen besteden aan literaire werkzaamheden. Voor oorspronkelijk werk stelt het Fonds daarom voor de 1- en 2-maandswerkbeurzen en de debutantenbeurs af te schaffen en een ondergrens van drie maanden in te stellen. Zowel uit het onderzoek 'Schrijvers en Fonds' als uit eigen evaluatie blijkt dat het effect op de literaire produktiviteit vanaf die grens zichtbaar wordt.
- Voor beroepsauteurs dient het Fonds de inzet voor literaire werkzaamheden in ruimere mate mogelijk te maken. Goede en produktieve auteurs die nu noodgedwongen een te beperkte financiële ondersteuning van het Fonds krijgen, moeten kunnen doorgroeien naar meerjarige middelgrote en grote werkbeurzen.

– Analooq aan de beroepspraktijk van de literaire vertaler dient het Fonds het mogelijk te maken dat jaarlijks een beroep kan worden gedaan op een vast budget voor vertaalprojecten die vanwege omvang en moeilijkheidsgraad in aanmerking komen voor een werkbeurs, die tezamen met het uitgevershonorarium de vertaler in staat stelt gedurende een bepaalde periode zich volledig te wijden aan vertaalwerk.

– Werkbeurzen dienen een inkomen te garanderen voor de tijd die aan literaire arbeid wordt besteed en zijn een correctie op de onzekere en onregelmatige inkomsten uit de markt. Aanvullende honoraria zijn rechtstreeks gerelateerd aan omvang en kwaliteit van reeds geproduceerd werk.

Voor produktieve vertalers is het in principe mogelijk een regelmatig inkomen te verwerven uit uitgevershonoraria en aanvullende honoraria. Gezien het verschil in publikatieritme tussen vertalers en auteurs dient voor vertalers het aanvullend honorarium het belangrijkste beleidsinstrument te zijn en voor auteurs het werkbeursstelsel.

– Als inkomensgrens voor Fondsondersteuning zal steeds een belastbaar inkomen van f 52.000,- gelden. Door ook de uitkering van reisbeurzen, aanvullende honoraria en de gewijzigde opdrachtenregeling afhankelijk te stellen van de inkomensgrens van f 52.000,- wenst het Fonds zich sterker te richten op die groepen auteurs en vertalers voor wie financiële ondersteuning een *conditio sine qua non* is voor hun literaire arbeid.

Voor de berekening van het extra subsidie in de periode 1989-1992 wordt als grondslag genomen een inkomen van f 56.000,- bruto (= f 36.000,- netto), opgebouwd uit inkomsten uit de markt (honoraria, royalty's, leengeld, literaire nevenactiviteiten) en subsidie van het Fonds (werkbeurs en aanvullend honorarium).

Aan het eind van de periode 1989-1992 moet het voor circa 15% van de door het Fonds gesubsidieerde auteurs en vertalers – in totaal 30 à 35 personen – mogelijk zijn het inkomen van f 56.000,- bruto uit literaire arbeid te betrekken.

Voor circa 30% van het Fondsbestand moet dan een 'halftijdschrijverschap' mogelijk zijn, en voor de overige 55% een 'deeltijdschrijverschap' op basis van een kleinere beurs. De nadruk ligt daarmee in deze periode op de uitbreiding van het aantal werkbeurseenheden en de verhoging van de aanvullende honoraria. De uitvoering van deze prioriteiten vergt een intensivering van 2,5 miljoen. Het totale budget voor subsidies aan auteurs en vertalers zou daarmee in 1992 6,3 miljoen bedragen. Het Fonds voor de Letteren is voornemens aan het eind van de periode de effecten van de uitvoering van dit beleidsplan kritisch te bezien. De uitkomsten van deze evaluatie zullen de grondslag vormen voor het beleidsplan 1993-1996.

1. Aanzet en doelstelling van het beleidsplan

Doel van het beleidsplan is in grote lijnen aan te geven welk beleid het Fonds voor de Letteren in de komende periode denkt te gaan volgen, uitgaande van zijn doelstelling het bevorderen van de Nederlandse letteren door het bieden van financiële ondersteuning aan auteurs en vertalers.

De aanleiding voor het schrijven van het **beleidsplan 1989-1992** is tweeledig: enerzijds stelde het ministerie van WVC als nieuwe subsidievoorwaarde een plan dat het beleid van het Fonds voor de Letteren over de overeengekomen planperiode 1989-1992 beschrijft; anderzijds was de publikatie van het rapport '**Schrijvers en Fonds**' een belangrijke aanzet om het beleid van de afgelopen jaren te evalueren en voor de komende jaren opnieuw te formuleren.

Het doel van het Fonds voor de Letteren is vergelijkbaar met dat van andere fondsen die na het Fonds voor de Letteren zijn opgericht, zoals het Fonds voor de Scheppende Toonkunst, het Fonds voor de Nederlandse Film en recent het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst.

In vergelijking met de budgetten voor andere kunsten zijn de letteren stiefmoederlijk bedeed. In de rijksbegroting 1988 wordt 241 miljoen voor de podiumkunsten, 109 miljoen voor de beeldende kunsten, 23 miljoen voor de amateuristische kunstbeoefening, 18 miljoen voor film en ruim 11 miljoen voor de letteren opgevoerd. Op dat relatief lage bedrag mag de overheid trots zijn, want hoe het ook zij, de literatuur is een sector van de kunst die zich bijna zonder overheidssteun weet te redden.

Helaas ten koste van vele auteurs en vertalers van wie in feite een groot deel van literaire productie afhankelijk is. Zij worden onvoldoende in staat gesteld een enigszins redelijk inkomen uit de bedrijfstak te verwerven.

Begin 1988 werd duidelijk dat voor de letteren in het Plan voor het Kunstbeleid 1988-1992 meer financiële ruimte beschikbaar is, en dat bij de invulling daarvan verhoging van het budget van het Fonds voor de Letteren als instrument van overheidsbeleid prioriteit krijgt.

De beleidsvoornemens van het Fonds voor de Letteren die in dit plan concreet worden uitgewerkt, zijn erop gericht aan het schrijven en vertalen als beroep recht te doen. Het belang van de Nederlandse letteren is ermee gediend dat de sociaal-economische positie van auteurs en vertalers wordt versterkt. Het spreekt vanzelf dat daarbij het kwaliteitscriterium als voorwaarde voor subsidieverlening wordt gehandhaafd.

Door publikatie van zijn beleidsplannen wil het Fonds de wijze waarop het in de komende jaren invulling denkt te geven aan de doelstelling openbaar maken en ter discussie stellen. Bovendien wil het verantwoording afleggen over het budget dat minimaal beschikbaar moet zijn om de beleidsvoornemens in de praktijk te brengen.

De beleidsvoornemens van het Fonds voor de Letteren die in dit beleidsplan worden toegelicht zijn gebaseerd op de volgende vaststellingen:

1. Er is een erkend structureel tekort op het budget van het Fonds, waardoor de afgelopen jaren ongerechtvaardigde kortingen moesten worden toegepast;
2. De doorstroom naar middelgrote en grote werkbeurzen is voor een aantal professioneel werkzame auteurs die daarvoor in aanmerking komen, door budgettaire beperkingen feitelijk onmogelijk;
3. De instroom van nieuwe en/of jonge auteurs is vrijwel uitsluitend mogelijk in de vorm van 1- en 2- maandsbeurzen, die geen enkel recht doen aan financiële erkenning van het schrijverschap als beroep;
4. Het toegroeien naar een aanvaardbaar inkomensniveau, hetzij via produktgebonden instrumenten (aanvullend honorarium), hetzij via een verhoging van het aantal werkbeursmaandeenheden en van het werkbeursbedrag is volstrekt onmogelijk.

Voor een goed begrip van het functioneren van het Fonds voor de Letteren zal in dit eerste deel beknopt de geschiedenis van het Fonds worden geschetst en de huidige organisatorische en financiële situatie worden toegelicht. Tot slot van dit eerste deel wordt de betekenis van

het Fonds volgens het rapport 'Schrijvers en Fonds' uiteengezet.

In het tweede deel worden de inkomenseffecten van subsidies van het Fonds beschreven, het inkomensdeficit berekend en het belang van een inkomensnorm uiteengezet.

Hoofdmoot van dit tweede deel zijn de uitgangspunten voor het beleid in de komende jaren met de daarop gebaseerde beleidsvoornemens, financiële consequenties en prioriteiten. De financiële vertaling van de prioriteiten is te vinden in de meerjarenraming die aan het einde van dit deel is opgenomen.

In het derde deel worden de beleidsvoornemens nader toegelicht, waarbij ook de toekomstige organisatie van bestuur en secretariaat wordt geschetst.

2. Beknopte geschiedenis van het Fonds voor de Letteren

Voor de Tweede Wereldoorlog had de overheid nagenoeg geen bemoeienis met de letteren. Van 1946 tot 1965 werden er weliswaar posten in de Rijksbegroting opgenomen voor onder andere opdrachten, de P.C. Hooftprijs, bijzondere eregelden, stipendia en de Prijs der Nederlandse letteren, maar de slechte materiële positie van letterkundigen in het algemeen werd hierdoor niet verbeterd. Voor het eerst protesteerden schrijvers hiertegen op 9 november 1958, toen in Amsterdam door acht 'Vijftigers' de zogenaamde 'pocketstaking' werd uitgeroepen.

Van een ontwikkeling in de financiële bemoeienis van de overheid is pas sprake na het Schrijversprotest. Op 11 december 1962 protesteerden 65 schrijvers tegen het ontbreken van een literatuurbeleid van de overheid. In de brochure 'De hulpbehoevende mecenas' werd geëist dat de regering het schrijverschap erkent als een zelfstandig vak en maatregelen trof die de beoefening ervan mogelijk maken en bevorderen.

In het pamflet 'Geld is tijd' werd door de protesterende schrijvers benadrukt: 'De ruimere steun die wij vragen, vragen wij niet uit winstbejag of voor ons gemak, maar als een recht op arbeid. Voor de Nederlandse schrijver is geld tijd, zoals de dichter Bloem heeft opgemerkt. Tijd om te schrijven. Pas door die omkering ontstaat cultuur.'

Op 28 juli 1965 werd door de minister van CRM, mr. M. Vrolijk, de Stichting Fonds voor de Letteren in het leven geroepen.

De subsidie voor 1965 bedroeg f 330.000,-. Tot en met 1970 steeg het subsidie jaarlijks met ongeveer f 70.000,-. In de loop van de jaren deden steeds meer schrijvers een beroep op het Fonds. In 1970 maakte het toenmalige bestuur de minister duidelijk dat de discrepantie tussen de omvang van de aangevraagde en van de beschikbare bedragen het bestuur voor onoplosbare problemen plaatste.

Op 31 januari 1970 vond de actie 'Recht op leengeld' plaats. Het directe resultaat van de actie is een uitleenvergoeding in de vorm van een extra subsidie aan het Fonds voor de Letteren. Deze subsidie werd in 1982 ingetrokken.

Pas in 1986 – na 21 jaar actievoeren – is er een leengeldvergoeding gekomen.

Al in 1969 werd overeengekomen dat in boekvorm verschenen vertalingen in aanmerking komen voor een aanvullend honorarium. In 1969 werden er 49 vertalingen ingezonden, in 1988 zijn dat er 292. In 1980 vroeg een actiegroep van vertalers aandacht voor hun sociaal-economische positie. De actiegroep bood de Kamer het zwartboek 'Geef ons heden' aan, waarin gevraagd werd om een reële subsidie aan het Fonds. Essentieel in het verkrijgen van extra gelden was de brief van het Fondsbestuur waarin gemotiveerd werd aangedrongen op verhoging met f 450.000,-, bestemd voor extra werkbeurzen en een verhoging van het aanvullend honorarium.

Pas onder minister Van der Louw, onder druk van de Kamer en het Fondsbestuur, werd het volledige toegezegde bedrag van f 450.000,- ter beschikking gesteld aan het Fonds.

Het wegvallen van de leengeldvergoedingen in 1982 hield in dat het Fonds over de jaren 1982 t/m 1985 in totaal voor auteurs f 1.920.000,- minder ter beschikking had. In 1983 stelde de minister weliswaar f 180.000,- van het oorspronkelijke subsidie voor leengelden structureel beschikbaar voor debutantenbeurzen en opdrachten, maar in 1987 kon het

structurele tekort al becijferd worden op vijf ton. De laatste jaren is het bestuur erin geslaagd door interne budgettaire herschikkingen en een restrictief beleid het budget niet of nauwelijks te overschrijden. Ondanks incidentele subsidies van het ministerie van WVC was het bestuur gedwongen te korten op de uitkeringen: in 1985 met 10% op het aanvullend honorarium voor vertalers, in 1986 met 20% en in 1987 werd ruim een ton uit de werkbeurzen voor vertalers overgeheveld naar het budget voor aanvullende honoraria voor vertalingen.

Gemotiveerde verzoeken om de subsidie structureel te verhogen werden niet gehonoreerd; de minister wenste een evaluatie van het Fonds af te wachten. Eind 1985 ging het onderzoek 'Schrijvers en Fonds' van start. Het onderzoek betreft de toepassing van de beleidsmiddelen van het Fonds en het gebruik dat schrijvers en vertalers van deze middelen maken. Tevens werd onderzocht welke bijdrage het Fonds levert aan de inkomensvorming, de literaire ontwikkeling en de professionaliteit van schrijvers en vertalers.

Het onderzoek strekte zich uit over de jaren 1976-1985. Eind 1987 waren de resultaten van het onderzoek bekend bij bestuur en departement.

2.1. Doelstelling en doelgroepen

De statutaire doelstelling van het FvdL luidt:

'De Stichting heeft ten doel het bevorderen van de Nederlandse letteren. De Stichting streeft dit doel na onder andere door de belangen van het schrijverschap te behartigen en door met een ideëel oogmerk aan auteurs en vertalers die de Nederlandse nationaliteit bezitten of Nederlands ingezetene zijn en in het Nederlands of Fries publiceren werkbeurzen, additionele honoraria en opdrachten te verlenen, alsmede op alle andere wettige wijzen die voor dit doel bevorderlijk zijn.'

Bij de oprichting van het Fonds in 1965 werd het praktische doel, namelijk het behartigen van de belangen van het schrijverschap, in de statuten ondergeschikt gemaakt aan het ideële doel: het bevorderen van de Nederlandse letteren. Een slechte inkomenspositie van een auteur of vertaler is op zichzelf geen argument voor het verstrekken van subsidie, maar alleen de literaire kwaliteit van het gepubliceerde werk. Subsidies worden uitsluitend verstrekt aan auteurs en vertalers die regelmatig publiceren bij literaire uitgevers. Alle subsidies zijn in die zin marktgebonden, dat wil zeggen worden achteraf verstrekt op grond van de kwaliteit van een specifiek boek (aanvullende honoraria) of zijn investeringssubsidies die op grond van de kwaliteit van één of een aantal gepubliceerde werken worden verstrekt (werkbeurzen, debutantenbeurzen, reisbeurzen en opdrachten). Een auteur of vertaler wiens werk niet wordt uitgegeven of die niet meer publiceert komt niet in aanmerking voor subsidie.

Het Fonds kent de volgende individuele subsidies:

- 1. Werkbeurzen:** een bijdrage op jaarbasis aan het inkomen van een auteur of vertaler die maximaal f 37.800,- (twaalf maanden) bedraagt en tot doel heeft de auteur of vertaler in de gelegenheid te stellen zich gedurende een periode geheel op zijn scheppend werk te concentreren; het maandbedrag bedraagt momenteel f 3.150,-.
- 2. Aanvullende honoraria:** een aanvulling op het door een auteur of vertaler van zijn uitgever ontvangen honorarium voor gepubliceerd of anderszins openbaar gemaakt werk. Per publikatie maximaal f 5.200,- voor een oorspronkelijk werk; per publikatie maximaal het aantal woorden x de helft van het uitgeverstarief per woord (in 1988 de helft van 8,9 cent) voor een vertaling.
- 3. Opdrachten:** een bijdrage voor de uitvoering binnen een zekere termijn van een literair project, dat leidt tot publikatie. Maximaal f 18.900,- (zes maanden).
- 4. Debutantenbeurzen:** een bijdrage van f 9.450,- (drie maanden) aan het inkomen van een auteur of vertaler die aan het begin van zijn professionele ontwikkeling staat.
- 5. Reisbeurzen:** een aan een auteur of vertaler verleende bijdrage in de kosten van een binnen een bepaalde tijd te ondernemen reis, die leidt of bijdraagt tot een publikatie. Maximaal f 7.000,-.

Voor de subsidieregelingen 1 en 4 geldt een inkomensgrens van f 52.000,- belastbaar inkomen uit literair en niet-literair werk. Voor regeling 2 van f 52.000,- voor niet-literair werk. Reisbeurzen en opdrachten kennen geen inkomensgrens.

2.2. Organisatiestructuur

De verantwoordelijkheid voor het verstrekken van subsidies berust bij het Fondsbestuur. De Raad voor de Kunst, Vereniging van Letterkundigen en het Fondsbestuur zelf dragen personen voor bij de minister van WVC, die de bestuursleden benoemt en ontslaat. De laatste jaren is de organisatiestructuur niet ingrijpend gewijzigd. Wel zijn er in de loop van de jaren statutenwijzigingen doorgevoerd, waardoor de samenstelling en grootte van het bestuur veranderde. Schrijvers en vertalers vormen nog steeds de meerderheid in het bestuur (acht van de dertien of vijftien zetels), de overige zetels worden ingenomen door vertegenwoordigers van VvL/VvS, de Afdeling Letteren van de Raad voor de Kunst en de sectoren onderwijs, universiteit, uitgeverij, bibliotheek en Friese letterkunde. Als breed en pluriform samengesteld forum beslist het bestuur over gemiddeld 1100 subsidieverzoeken per jaar, op advies van een dertigtal adviescommissies, samengesteld uit bestuursleden en externe deskundigen. Jaarlijks brengen zo'n 70 deskundigen advies uit aan het bestuur. De adviesstructuur is de laatste jaren complexer geworden, met name bij de beoordeling van de vertaalde literatuur en de regeling werkbeurzen, niet in de laatste plaats door de toename van subsidieverzoeken bij een gelijkblijvend budget en door de instelling van een Commissie van Beroep in 1984. Het bestuur wordt ondersteund door een secretariaatsbureau.

2.3. Financiën

Nominaal structureel subsidie 1986/1987/1988

	1986	1987	1988
Personeelskosten	181.000	184.000	196.000
WAGGS	3.000	1.000	p.m.
Apparaatskosten	152.000	152.000	156.000
Uitkeringen	3.370.000	3.432.000	3.453.000
WAGGS	62.000	21.000	p.m.
Totaalsubsidie	3.768.000	3.790.000	3.805.000

In 1986 trad de Wet Arbeidsvoorwaardenontwikkeling Gepremieerde en Gesubsidieerde Sector (WAGGS) in werking. In 1986 en 1987 ontving de Stichting resp. 1.9% en 0.6% van het loongevoelige deel van het subsidie, bedoeld als compensatie voor gestegen loonkosten en niet voor uitbreiding van beleid.

In de jaren 1986 en 1987 ontving de Stichting doelsubsidies, dat wil zeggen een financiële extra bijdrage voor een specifiek doel: in 1986 voor automatisering en informatieverstrekking; in 1987 en 1988 voor de aanvullende honoraria literaire vertalingen. Deze subsidies worden apart aangevraagd en vallen buiten het structureel subsidie.

Subsidie-uitkeringen nominaal / excl. WAGGS

Werkbeurzen auteurs: 535 maandeenheden	2.359.000
Werkbeurzen vertalers: 232 maandeenheden	
Aanvullende honoraria oorspronkelijk werk	353.000
Aanvullende honoraria literaire vertalingen	258.000
Aanvullende honoraria literaire tijdschriften	110.000
Reisbeurzen	110.000
Opdrachten	135.000
Debutantenbeurzen	45.000
Totaal	3.370.000

2.4. De betekenis van het Fonds voor de Letteren volgens het rapport 'Schrijvers en Fonds'

Inkomsten van literaire auteurs en vertalers in de vorm van royalty's, honoraria voor literaire tijdschriftbijdragen en vertaalhonoraria zijn over het algemeen niet of nauwelijks voldoende voor een volledige en zelfstandige beroepsuitoefening. Een globale schatting aan de hand van gegevens over de literaire markt, over het belastbaar inkomen van werkbeursaanvragers en aan de hand van ruim 40 vraaggesprekken met auteurs en vertalers, wijst uit dat auteurs naar schatting gemiddeld jaarlijks niet meer dan f 12.000,- ontvangen aan royalty's; literaire vertalers ontvangen jaarlijks naar schatting gemiddeld niet meer dan f 15.000,- aan vertaalhonoraria.

Het tekort aan zuiver literaire inkomsten is voor een deel van de auteurs en vertalers geen probleem: zij verwerven voldoende inkomsten via literaire nevenactiviteiten of uit niet-literaire bron en voelen zich daardoor niet belemmerd in hun literaire ontwikkeling of artistieke autonomie. Anderen ervaren dit tekort als een probleem in verband met de gewenste uitbreiding, intensivering of continuering van hun literaire (beroeps)praktijk.

Het Fonds verschaft jaarlijks aan ruim 250 auteurs en vertalers extra inkomsten op grond van gepubliceerd werk in de vorm van aanvullende honoraria voor literair werk dat werd gepubliceerd in boekvorm of dat werd opgevoerd of uitgezonden en eveneens aan ruim 200 voor een deel dezelfde auteurs en vertalers regelmatige financiële steun van enige omvang in de vorm van werkbeurzen. Ruim 300 personen ontvangen jaarlijks een bedrag via deze (beide) regelingen, die circa 90% van het totaal aan uitkeringen van het Fonds beslaan.

Het Fonds fungeert in de eerste plaats als **selectieve inkomensvoorziening** voor jaarlijks ruim 300 auteurs en vertalers. Aanvragers en ontvangers zijn vooral auteurs en vertalers die in boekvorm publiceerden bij voornamelijk literaire uitgeverij.

Aan het einde van de onderzochte periode (1976-1985) ontvingen jaarlijks ruim 300 auteurs en vertalers een bedrag van gemiddeld f 9.000,- in de vorm van aanvullende honoraria en/of werkbeurs. Het uitgekeerde bedrag varieerde van minder dan f 1.000,- aanvullend honorarium voor een publikatie van geringe omvang tot meer dan f 40.000,- in de vorm van een maximale werkbeurs (in 1985 f 36.900,-) plus aanvullende honoraria voor enkele recente publikaties. Van de ongeveer 325 personen die in 1984/1985 een aanvullend honorarium en/of werkbeurs ontvingen, kreeg:

- 70% niet meer dan f 10.000,-;
- 18% tussen f 10.000,- en f 20.000,-;
- 7% tussen f 20.000,- en f 30.000,-;
- 5% meer dan f 30.000,-.

Inkomsten via het Fonds zijn een **aanvulling** op eigen (literaire) inkomsten maar maken ook **vervanging** van (niet-literaire) inkomsten mogelijk. Het belastbaar inkomen van aanvragers neemt toe naarmate het bedrag dat zij van het Fonds ontvangen stijgt. Inkomsten via het Fonds maken het voor een deel van de ontvangers tevens mogelijk om niet-literaire werkzaamheden om den brode te beperken of te beëindigen en van het schrijven of vertalen een volledige dagtaak te maken. Deze 'overstap' lijkt mogelijk zodra iemand een werkbeurs van tenminste 3 à 4 maandeenheden ontvangt en enigermate zeker kan zijn van een even hoge beurs in volgende jaren: tenminste f 10.000,- aan (regelmatige) inkomsten via het Fonds maken, gevoegd bij eigen literaire en semi-literaire inkomsten, voor een deel van de aanvragers blijkbaar een bestaan als beroepsauteur of -vertaler zonder substantiële inkomsten uit een niet-literaire baan mogelijk; deze auteurs met een beurs van 4 tot 6 maandeenheden en zonder inkomsten uit een dienstbetrekking hebben een minimum-bestaansniveau als beroepsauteur of -vertaler of beschikken over andersoortige aanvullende inkomsten.

Het Fonds bevordert door toekenning van werkbeurzen van enige omvang de **beroepstoetreding en professionalisering** van (jongere) auteurs, gemeten naar de mate waarin zij hun tijd aan het schrijven kunnen besteden. Regelmatige (jaarlijkse) toekenning van werkbeurzen van enige omvang stelt reeds gevestigde beroepsauteurs in de gelegenheid hun literaire werkzaamheden op dezelfde voet voort te zetten en bevordert zo de

continuïteit van de literaire beroepsuitoefening. Vertalers met voldoende opdrachten kunnen mede door regelmatige aanvullende honoraria en een kleine beurs een enigszins redelijk inkomen verwerven.

Dankzij het Fonds verkrijgen auteurs en vertalers enige **onafhankelijkheid**; zij zijn niet meer uitsluitend aangewezen op onvoorspelbare wisselende inkomsten via de literaire markt (royalty's, honoraria) en/of inkomstenbronnen die hun ontwikkeling als (beroeps)auteur in de weg staan. Het Fonds bevestigt de beroeps- en artistieke autonomie en verbindt geen inhoudelijke voorwaarden aan subsidiëring. Hoewel literaire reputaties niet door het Fonds gemaakt of gekraakt worden, is het Fonds van groot belang voor de **materiële bevestiging van literaire erkenning**. Door aanvullende inkomsten via het Fonds is het voor 40 tot 100 auteurs en vertalers (12% tot 30% van 325) mogelijk het schrijven en vertalen als zelfstandig beroep op de literaire markt (maar relatief onafhankelijk van die wisselvallige literaire markt) uit te oefenen.

3. Inkomenseffecten van Fondssubsidies

Iedere auteur en vertaler staat voor de vraag hoe hij voldoende inkomsten kan verwerven: ten dele, hoofdzakelijk of uitsluitend op grond van literaire werkzaamheden. Uit de literaire markt komen doorgaans onvoldoende inkomsten vrij.

Inkomensbestanddelen van auteurs en vertalers zijn:

- zuiver literaire inkomsten zoals royalty's en honoraria, leengeld;
- inkomsten uit literaire nevenactiviteiten: lezingen, literair-publicistisch werk e.d.;
- inkomsten uit niet-literaire arbeid;
- inkomsten uit het Fonds voor de Letteren.

Het rapport 'Schrijvers en Fonds' wijst uit dat auteurs jaarlijks gemiddeld *f* 12.000,- aan royalty's ontvangen en vertalers *f* 15.000,- aan vertaalhonoraria. Aan het eind van de onderzoeksperiode 1976-1985 ontvingen jaarlijks ruim 300 auteurs en vertalers een bedrag van gemiddeld ongeveer *f* 9.000,- uit het Fonds. Vanaf 1986 kan daar een gemiddeld bedrag aan leengeld bijgeteld worden: per auteur *f* 1.400,- en per vertaler *f* 1.700,-. In totaal ontvangen auteurs en vertalers per jaar aan zuiver literaire inkomsten uit de literaire markt en inkomsten uit het Fonds: *f* 22.000,- tot *f* 25.000,- bruto per jaar.

Wanneer we de inkomsten uit het Fonds differentiëren op grond van de onderzoeksgegevens en optellen bij het gemiddeld inkomen uit zuiver literaire arbeid dan is het bruto inkomen voor 325 auteurs en vertalers die in 1984/1985 een werkbeurs en/of aanvullend honorarium ontvingen:

- 70% niet meer dan *f* 25.000,-;
- 18% tussen de *f* 25.000,- en 35.000,-;
- 7% tussen de *f* 35.000,- en *f* 45.000,-;
- 5% meer dan *f* 45.000,-

70% van de auteurs en vertalers ontvangt gemiddeld aan inkomsten uit de literaire markt en vermeerderd met Fondssubsidie maximaal *f* 25.000,- bruto per jaar. Zonder Fondsinkomen maximaal *f* 15.000,- per jaar. Inkomsten uit niet-literaire arbeid lijken noodzakelijk om aan een minimum bestaansniveau te komen. Toch, zo wijst het rapport uit, zou een deel van de aanvragers een bestaan als beroepsauteur of -vertaler kiezen, wanneer zij regelmatig tenminste *f* 10.000,- uit het Fonds zouden ontvangen.

Voor de duidelijkheid: de gemiddelde auteur of vertaler bestaat niet. In het rapport benadrukken de onderzoekers dat de verdeling van royalty-inkomsten bij de auteurs eerder een zaak van uitersten dan van gemiddelden is. Zuiver literaire inkomsten zijn over het algemeen niet alleen gering, maar ook wisselvallig. De gepresenteerde cijfers kunnen niet de onzekere en voortdurend fluctuerende inkomenssituatie van de individuele auteur en vertaler in een beeld vangen.

3.1. Het inkomensdeficit

Al in de brochure 'De hulpbehoevende mecenas' wordt geëist dat de regering het schrijverschap erkent als een zelfstandig vak. De grote verdienste van het rapport 'Schrijvers en Fonds' is dan ook dat na 25 jaar onduidelijkheid over de vraag hoeveel een schrijver mag verdienen daarin is opgenomen dat een redelijk inkomen voor beroepsauteurs en -vertalers ongeveer het niveau zou moeten hebben van het inkomen van academisch geschoolde docenten in het voortgezet onderwijs, dat wil zeggen *f* 75.000,- bruto of ruim *f* 52.000,- belastbaar.

Nu een dergelijke inkomensnorm is aanvaard door het ministerie van WVC en het Fonds voor de Letteren, kan worden vastgesteld dat schrijvers en vertalers bij gebrek aan voldoende literaire inkomsten te kampen hebben met een **inkomensdeficit** dat moet worden aangevuld uit andere bronnen. Het Fonds voorziet in (een deel van) het inkomensdeficit van (een aantal) auteurs en vertalers. Slechts 5% van de populatie Fondsauteurs en -vertalers komt ook maar in de buurt van het redelijk geachte inkomen van *f* 75.000,- bruto en een groot aantal aanvragers blijft voor een (belangrijk) deel van hun inkomen aangewezen op

niet-literaire inkomstenbronnen. Van de literaire markt is geen aanzienlijke verbetering te verwachten, al zal een literaire prijs voor een enkeling (tijdelijk) extra inkomen opleveren. Het leenrecht levert vooral de auteurs wier werk reeds veel verkocht is en vertalers een extra inkomen op. Dichters en essayisten profiteren nauwelijks van de regeling. De inkomenseffecten van leesbevorderingsactiviteiten zijn – als ze al te meten zijn – pas na een flink aantal jaren te meten.

3.2. Het belang van een inkomensnorm

Het ontbreken van een algemeen aanvaarde inkomensnorm werkte een zekere 'discriminatie' in de hand tussen scheppende kunstenaars onderling. Het bestaan van vakopleidingen als conservatoria en academies maakte het mogelijk de subsidiebedragen voor componisten en beeldend kunstenaars te koppelen aan erkende inkomensnormen. Het maximale werkbeursbedrag dat het Fonds voor de Scheppende Toonkunst kan toekennen is f 79.578,-, namelijk 75% van dat wat een conservatoriumdocent in schaal 12 BBRA maximaal verdient, inclusief 29% toeslag voor sociale lasten, pensioen, vakantie etc.

Het Fonds voor Beeldende Kunsten, Vormgeving en Bouwkunst kent andere andere werkbeurzen toe van f 42.000,- als bijdrage aan het inkomen van een professioneel werkzaam kunstenaar die minstens twee jaar als zodanig werkzaam is geweest. Een startstipendium bedraagt f 35.000,- en is uitsluitend bedoeld voor beginners die nog geen twee jaar geleden een opleiding aan een HBO-academie of een Technische Universiteit hebben gevolgd.

De maximale beurs van het Fonds voor de Letteren bedraagt daarentegen slechts f 37.800,- en kon de laatste drie jaar aan niet meer dan tien auteurs worden toegekend, de debutantenbeurs is f 9.000,- groot en wordt jaarlijks aan hooguit vijf auteurs en vertalers verstrekt.

4. Beleidsuitgangspunten

Voor het beleid in de komende jaren gelden voor het Fonds voor de Letteren de volgende uitgangspunten:

1. De literaire markt vormt het kader voor de beroepsuitoefening van literaire auteurs en vertalers; zij zijn ondernemers op de vrije literaire markt, waarop een aantal maatregelen van de overheid van toepassing zijn (zoals auteursrechtelijke bescherming en de vaste boekenprijs).
2. Het probleem van de structureel beperkte vraag naar literair werk in een middelgroot taalgebied en dientengevolge een inkomen uit royalty's en/of honoraria van een auteur of vertaler dat over het algemeen niet in een redelijke verhouding staat tot de geïnvesteerde literaire arbeid, legitimeert een verdergaande correctie van de markt. Door aanvullende inkomensbijdragen van de overheid via het Fonds kunnen auteurs en vertalers die voldoen aan bepaalde eisen wat betreft de kwaliteit en continuïteit van hun werk in staat worden gesteld hun vak als hoofdberoep met een enigszins redelijk inkomen uit te oefenen.
3. Aanvullende inkomensbijdragen in de vorm van werkbeurzen en aanvullende honoraria zijn gekoppeld aan de literaire markt: aanvullende honoraria voor gepubliceerd werk en investeringen in werkzaamheden die leiden tot publikatie (werkbeurzen) zijn zowel een aanvulling als correctie op de literaire markt en dienen het geconstateerde inkomensdeficit voor een substantieel deel op te heffen.
4. Door toekenning van werkbeurzen van enige omvang bevordert het Fonds de beroepstoetreding en professionalisering van jonge auteurs en vertalers, en daarmee ook de vernieuwing en verjonging van de letteren.
5. Door regelmatige ondersteuning van gevestigde auteurs en vertalers bevordert het Fonds de continuïteit van de literaire beroepsuitoefening.
6. Het Fonds biedt die financiële ondersteuning uitsluitend aan auteurs en vertalers die beneden een bepaalde inkomensgrens zal blijven.

5. Beleidsvoornemens

Op grond van de hierboven genoemde uitgangspunten stelt het bestuur zich voor het beleid voor de komende jaren als volgt inhoud te geven:

1. Om de toetreding en professionalisering van jonge auteurs (die zich overigens reeds via publikatie(s) bewezen moeten hebben) te bevorderen acht het Fonds het noodzakelijk dat zij tenminste een kwart van hun produktieve tijd kunnen besteden aan literaire werkzaamheden. Voor oorspronkelijk werk stelt het Fonds daarom voor de 1- en 2-maandswerkbeurzen en de debutantenbeurs af te schaffen en een ondergrens van drie maanden in te stellen. Zowel uit het IVA-onderzoek als uit eigen evaluatie van de Fondsgegevens blijkt dat het effect op de literaire produktiviteit vanaf die grens zichtbaar wordt.
2. Voor beroepsauteurs dient het Fonds de inzet voor literaire werkzaamheden in ruimere mate mogelijk te maken. Goede en produktieve auteurs die nu noodgedwongen een te beperkte financiële ondersteuning van het Fonds krijgen, moeten kunnen doorgroeien naar meerjarige middelgrote en grote werkbeurzen.
3. Analoog aan de beroepspraktijk van de literaire vertaler dient het Fonds het mogelijk te maken dat jaarlijks een beroep kan worden gedaan op een vast budget voor vertaalprojecten die vanwege omvang en moeilijkheidsgraad in aanmerking komen voor een werkbeurs, die tezamen met het uitgevershonorarium de vertaler in staat stelt gedurende een bepaalde periode zich volledig te wijden aan vertaalwerk.
4. Werkbeurzen dienen een inkomen te garanderen voor de tijd die aan literaire arbeid wordt besteed en zijn een correctie op de onzekere en onregelmatige inkomsten uit de markt. Aanvullende honoraria zijn rechtstreeks gerelateerd aan omvang en kwaliteit van reeds gepubliceerd werk. Voor produktieve vertalers is het in principe mogelijk een regelmatig inkomen te verwerven uit uitgevershonoraria en aanvullende honoraria. Gezien het verschil in publikatieritme tussen vertalers en auteurs dient voor vertalers het aanvullend honorarium het belangrijkste beleidsinstrument te zijn en voor auteurs het werkbeursbestel.
5. Als inkomensgrens voor Fondsondersteuning geldt steeds een belastbaar inkomen van f 52.000,-. Door ook de uitkering van reisbeurzen, aanvullende honoraria en de gewijzigde opdrachtenregeling afhankelijk te stellen van de inkomensgrens van f 52.000,- wenst het Fonds zich sterker te richten op die groepen auteurs en vertalers voor wie financiële ondersteuning een conditio sine qua non is voor hun literaire arbeid.

Met deze beleidsvoornemens wil het Fonds voor de Letteren literaire auteurs en vertalers die beantwoorden aan de productie- en kwaliteitseisen in staat stellen hun vak geheel of deels als beroep uit te oefenen, waardoor de productie en de beschikbaarheid van Nederlands- en Friestalige literatuur en vertaalde literatuur worden bevorderd. Door middel van substantiële en enigermate structurele uitkeringen wil het Fonds een aanzet geven tot het bereiken van een redelijk inkomen (f 56.000 bruto per jaar) dat in later jaren kan uitgroeien tot een passend inkomen (f 75.000,- bruto per jaar). Gezien de verschillen in beroepspraktijk zijn de pijlers van dit beleid de werkbeurzen voor de auteurs en de aanvullende honoraria voor de vertalers. Subsidieregelingen die nauwelijks inkomen genereren (aanvullende honoraria literaire tijdschriftbijdragen) of een volstrekt eenmalig karakter hebben (debutantenbeurzen) of door andere (kunst)instellingen zijn overgenomen (opdrachten én debutantenbeurzen) worden overgeheveld naar de budgetten voor werkbeurzen en aanvullende honoraria. Echter het afschaffen van de regeling aanvullende honoraria literaire tijdschriftbijdragen wenst het Fonds pas dan te effectueren wanneer blijkt dat de financiële maatregelen die het departement wenst uit te voeren ten gunste van de literaire tijdschriften, mede ten goede komen aan de honoraria voor auteurs en vertalers.

6. Uitwerking van de beleidsvoornemens en prioriteitsstelling

Er zijn in de visie van het Fonds drie beleidsinstrumenten die inkomen kunnen genereren:

1. de regeling werkbeurzen door een uitbreiding van het aantal maandeenheden en verhoging van het maandbedrag;
2. de regeling aanvullende honoraria oorspronkelijk werk door een verhoging van de tarieven;
3. de regeling aanvullende honoraria literaire vertalingen door het verhogen van de tarieven.

In aanmerking genomen dat uitvoering van deze subsidieregelingen mede bepaald wordt door de kwaliteit van het aanbod is het reëel dat door het Fonds een zekere beleidsvrijheid wordt voorbehouden in de prioriteitsstelling.

Globaal zullen de beleidsvoornemens worden uitgevoerd in twee fasen.

6.1. Periode 1989-1992

Voor de berekening van het extra subsidie in deze periode wordt als grondslag een inkomen van f 56.000,- bruto genomen, zijnde het midden tussen het huidige minimumniveau van f 37.800,- bruto (= 12 maanden werkbeurs) en de erkende inkomensnorm van f 75.000,- bruto. Om enig inzicht te geven wat een bruto-inkomen van f 56.000,- een zelfstandige aan netto-inkomen oplevert:

bruto:	f 56.000	
	f 6.000	zelfstandigenaftrek
	_____	-/-
	f 50.000	
	f 13.000	AKW/ABWZ/AAW/AOW/AWW
	_____	-/-
	f 37.000	belastbaar
	f 7.000	belasting
	_____	-/-
	f 30.000	
	f 6.000	zelfstandigenaftrek

netto:	f 36.000	zonder pensioenvoorziening/ziektégeld/WAO/ werkloosheidsverzekering

Aan het eind van de periode 1989-1992 moet het voor circa 15% van de door het Fonds gesubsidieerde auteurs en vertalers – in totaal 30 à 35 personen – mogelijk zijn dit inkomen uit literaire arbeid te betrekken. Voor circa 30% van het Fondsbestand moet dan een 'halftijdschrijverschap' mogelijk zijn, en voor de overige 55% een 'deeltijdschrijverschap' op basis van een kleinere beurs. De nadruk ligt daarom in deze periode op de uitbreiding van het aantal werkbeurseenheden en de verhoging van de aanvullende honoraria. De uitvoering van deze prioriteiten vergt een intensivering van 2,5 miljoen.

6.2. Periode na 1992

In later jaren dienen de mogelijkheden te worden geschapen om naar het inkomen van f 75.000,- bruto toe te groeien, door de maximale werkbeurs op f 56.000,- (= 12 maanden werkbeurs) te stellen. Dit bedrag komt overeen met 75% van wat een docent in het voortgezet onderwijs volgens het maximum van schaal 11 BBRA verdient. 75% omdat, cf. de berekening van de maximale werkbeurs van het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (f 79.578,-), er van uitgegaan wordt dat een auteur of vertaler tenminste een gedeelte van zijn inkomen elders verwerft. Naar schatting zal daarvoor een extra subsidie van 1,3 miljoen nodig zijn.

6.3. Berekening extra subsidie in de periode 1989-1992

De gewenste extra bedragen voor de verhoging van de budgetten aanvullende honoraria oorspronkelijk werk en vertalingen zijn gebaseerd op het inkomensmodel van een auteur met een maximale werkbeurs en van een vertaler met een werkbeurs van zes maanden. Zij verrichten uitsluitend literaire werkzaamheden, hebben voldoende opdrachten en produceren regelmatig literair werk van goede kwaliteit. Zij ontvangen een gemiddeld bedrag aan honoraria en royalty's en aan literaire nevenactiviteiten (gegevens onderzoek 'Schrijvers en Fonds') en een gemiddeld bedrag aan leengeld (gegevens ministerie van WVC). De inkomensopbouw van auteurs en vertalers met kleinere werkbeurzen en minder inkomsten uit de literaire markt wordt hiervan afgeleid. Een groot aantal auteurs en vertalers zal om zeer verschillende redenen niet aan de criteria voldoen om als full-time auteur of vertaler te worden aangemerkt en uit andere bronnen de rest van hun inkomen moeten verwerven. Aangezien deze bronnen (niet-literaire werkzaamheden) niet te becijferen zijn, wordt uitgegaan van het hieronder gepresenteerde inkomensmodel voor een full-time schrijver en vertaler.

In het rapport 'Schrijvers en Fonds' worden de volgende inkomensbestanddelen genoemd:

1. royalty's
2. honoraria/opdrachten
3. leengeld
4. literaire neveninkomsten
5. werkbeurzen
6. aanvullende honoraria

Alleen 5 en 6 behoren tot het Fondsbeleid: 1 t/m 4 worden rechtstreeks door de markt bepaald. **Werkbeurzen** hebben tot doel een minimuminkomen te garanderen voor de tijd die aan literaire arbeid wordt besteed, en zijn een **correctie** op de onzekere en onregelmatige inkomsten uit de markt.

Omdat bij schrijvers de hoogte van het royalty-inkomen bij elk boek onzeker is – want rechtstreeks gerelateerd aan het aantal verkochte exemplaren – is dit minimuminkomen bij schrijvers op het equivalent van twaalf maandeenheden gezet: f 37.800,-.

Literaire vertalers daarentegen kunnen bij een normproductie van 200.000 woorden per jaar rekenen op een uitgevershonorarium van f 18.000,-. Daarom wordt in het inkomensmodel voor vertalers uitgegaan van een vertaler met een werkbeurs van zes maanden.

Aanvullende honoraria zijn gerelateerd aan omvang en kwaliteit van reeds geproduceerd werk en vormen dus een **aanvulling** op de markt, die niet in staat is een voldoende inkomen te verschaffen. In dit model zijn zij opgevoerd ter invulling van het inkomensdeficit tussen werkbeurs + marktinkomen enerzijds en het norminkomen van f 56.000,- anderzijds.

De auteur:

1. royalty's	f 12.000	
2. honoraria	nvt	
3. leengeld	f 1.400	
4. literaire neveninkomsten	f 3.000	
5. werkbeurs	f 37.800	
6. aanvullend honorarium	f 4.800	
		+
subtotaal	f 59.000	
beroepskosten	f 3.000	-/-
	f 56.000	

De vertaler:

1. royalty's (alleen over herdrukken)	f 2.000	
2. honoraria	f 18.000	
3. leengeld	f 1.700	
4. literaire neveninkomsten	f 3.000	
5. werkbeurs	f 18.900	
6. aanvullend honorarium	f 16.400	
		+
subtotaal	f 60.000	
beroepskosten	f 4.000	-/-
	f 56.000	

Uit de inkomensmodellen blijkt dat het Fonds voor de vertalers kiest voor het produktgerichte instrument van het aanvullend honorarium. Dat dient daarom voor vertalers – gezien het structurele tekort – zeer aanzienlijk te worden verhoogd. Voor de auteurs geldt dit in mindere mate, omdat het zwaartepunt ligt bij de werkbeurzen.

Het extra benodigde bedrag voor **aanvullend honorarium oorspronkelijk werk** is als volgt berekend. In het inkomensmodel voor de auteur met een werkbeurs van twaalf maanden is aangegeven dat het gemiddeld jaarlijks f 4.800,- dient te bedragen voor auteurs van oorspronkelijk werk. Omdat voor auteurs, anders dan voor vertalers, een 'harde' produktienorm niet valt te geven, is als feitelijke produktienorm het gemiddelde jaarlijkse aanvullend honorarium gekozen van de 12-maandsauteurs over de periode 1984-1987. In de afgelopen vier jaar ontvingen de 12-maandsauteurs gemiddeld circa f 2.470,- per jaar. De tarieven moeten dus met 75% worden verhoogd.

Extra benodigd 75% van het huidige budget van f 362.000,- = **f 271.500,-**

Het extra benodigd bedrag voor **aanvullend honorarium vertaald werk** is als volgt berekend. Voor vertalers is in het inkomensmodel een aanvullend honorarium van f 16.400,- opgevoerd. Dat is gebaseerd op een normproduktie van 200.000 woorden per jaar. Het gemiddeld uitgekeerde bedrag per woord moet daarom stijgen naar 8,2 cent.

Gemiddeld 8,2 cent per woord x 13.000.000 woorden (gemiddeld gehonoreerde produktie per jaar) = f 1.066.000,- minus het huidige budget van f 264.000,- = **f 802.000,-**

Uitgangspunt voor de uitbreiding van het aantal maandeenheden voor **werkbeurzen voor auteurs** is dat het budget ruimte moet bieden om auteurs op grond van de kwaliteit en continuïteit van het werk door te laten stromen in het werkbeursstelsel. Auteurs die in het huidige stelsel zes maanden of meer ontvangen dienen als professionele full-time schrijvers door te kunnen groeien naar een werkbeurs van acht en twaalf maanden, auteurs die in het huidige stelsel 3-, 4- en 5-maandsbeurzen ontvangen naar een 'deeltijd' beurs van zes maanden. Voor de bevordering van de professionalisering van jonge auteurs dient de basisbeurs van drie maanden tot de mogelijkheden te behoren. Het rekenen met 3/6/12-maandsbeurzen betekent niet dat de andere beurzen (4/5/8) worden afgeschaft. Het bestaan daarvan geeft het fonds de beleidsruimte om ook extra instroom mogelijk te maken. Bij de berekening van het extra benodigd aantal maandeenheden is op basis van het jaar 1986 uitgegaan van in totaal een populatie van 170 auteurs die in de komende periode werkbeurzen ontvangen, waarbij rekening is gehouden met zowel instroom als uitstroom uit het werkbeursstelsel. Aangezien de literaire produktie tamelijk scherp wordt begrensd door de markt, zal een structurele verruiming tot 900 maandeenheden ook op langere termijn voldoende in- en doorstromingsmogelijkheden garanderen.

25 x 12 maanden = 300

55 x 6 maanden = 330

90 x 3 maanden = 270

totaal 900

thans 535

Extra benodigd 365 (x f 3.153,-) =

f 1.150.845,-

Gezien de toename van literaire vertalingen moet rekening gehouden worden met een kleine instroom bij de **werkbeurzen voor literaire vertalers**. Het huidige budget van 232 maandeenheden dient verhoogd te worden tot 250 maandeenheden.

Extra 18 maandeenheden =

f 56.934,-

Om de gegroeide achterstand (gecorrigeerd voor inflatie is het maandbedrag in 1988 9% lager dan in 1980) in de **hoogte van de maandeenheden** in deze periode op te heffen is benodigd:

f 363.000,-

Het extra subsidie voor de **apparaatskosten** is samengesteld uit een structurele verhoging van personeelskosten met f 41.000,- + f 9.000,- arbeidsvoorwaarden = f 50.000,- en een verhoging van bestuurs- en advieskosten met f 6.000,-:

f 56.000,-

Verminderd met subsidieregelingen debutantenbeurzen + opdrachten:

f 186.000,-

Totale investering in de periode 1989-1992

f 2.514.279,-

6.4. Meerjarenraming 1989-1992

	1988	1989	1990	1991	1992
1. Werkbeurzen					
- auteurs	1.687	1.955	2.207	2.522	2.838
- debutanten	47	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
- opdrachten	139	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
- vertalers	731	731	731	788	788
- verhoging 10% nominaal maandbedrag					363
subtotaal	2.604	2.686	2.938	3.310	3.989
2. Aanvullende honoraria					
- oorspronkelijk werk	362	475	554	633	633
- vertalingen	264	799	933	1.066	1.066
- tijdschriftbijdragen	113	113	113	113	113
subtotaal	739	1.387	1.600	1.812	1.812
3. Reisbeurzen	110	110	110	110	110
4. Personeelslasten	196	246	246	246	246
5. Materiële lasten					
- huisvesting	19	19	19	19	19
- bureaunkosten	43	47	58	43	43
- kosten bestuur en adviescommissies	94	94	100	100	100
subtotaal	156	160	177	162	162
Totaal generaal	3.805	4.589	5.071	5.640	6.319
Intensivering		784	482	569	679

(Alle bedragen x 1.000, op basis niveau 1988 inclusief WAGGS 1986 en 1987)

6.5. Toelichting bij de meerjarenraming 1989-1992

1. Werkbeurzen

In het meerjarenbeeld is enerzijds met ingang van 1989 een integratie van de debutantenbeurzen en de opdrachten in de regeling werkbeurzen voorzien. Anderzijds is een geleidelijke groei van het aantal beschikbare maandeenheden voor auteurs opgenomen, bedoeld om de gebrekkige doorstroming binnen het bestand aan kwalitatief goede auteurs en vertalers, die een belemmering vormt voor hun professionalisering, te verhelpen. In aantallen maandeenheden (à f 3.153,-) is de gewenste ontwikkeling als volgt:

1988	1989	1990	1991	1992
595*	620	700	800	900

*incl. maandeenheden debutantenbeurzen en opdrachten

Hierbij gaat het niet om principetoekenningen, maar om daadwerkelijk uit te keren beurzen; principetoekenningen leiden door de daaraan verbonden voorwaarden slechts in 90 à 95% van de gevallen tot uitkering.

In het laatste jaar van de beleidsperiode (1992) is bovendien een structurele verhoging van het bedrag per maandeenheden met 10% opgenomen. Hiermee wordt de ontwaarding rechtgetrokken die in de jaren 1980-1988 geleidelijk is opgetreden. Gecorrigeerd voor inflatie is het maandbedrag in 1988 9% lager dan in 1980.

2. Aanvullende honoraria

Uit het inkomensbeeld voor auteurs en vertalers dat is opgenomen in het beleidsplan, blijkt dat de huidige aanvullende honoraria te laag zijn om het streefinkomen van f 56.000,- te realiseren. Voor auteurs is een geleidelijke verhoging met 75% van de uit te keren aanvullende honoraria oorspronkelijk werk nodig. Deze verhoging is bovendien gewenst in verband met de voorgenomen strengere voorwaarden voor toelating tot het werkbeurzenstelsel. Het hogere aanvullend honorarium biedt hiervoor enige compensatie, en is daarom in de tijd ook vooraan geplaatst. In percentages van het eindbedrag (huidige tarief + 75%) is de opbouw als volgt:

1988	1989	1990	1991	1992
57	75	87,5	100	100

Ten aanzien van de aanvullende honoraria voor vertalers is er enerzijds sprake van een erkend structureel tekort van f 315.000,-, dat het Fonds voor de Letteren in de afgelopen jaren gedeeltelijk heeft trachten te compenseren door oneigenlijke overheveling van begrotingsgelden. Anderzijds is ook hier een ontwikkeling voorzien naar een aanvullende honorering conform het inkomensbeeld, in dezelfde stappen als bij auteurs. In percentages van het eindbedrag (gemiddeld 8,2 cent per woord) is de opbouw als volgt:

1988	1989	1989	1990	1991	1992
25	55	75	87,5	100	100
(excl. structureel tekort)	(incl. structureel tekort)				

De post aanvullend honorarium tijdschriftbijdragen is ongewijzigd gehouden in afwachting van verdere beleidsontwikkeling.

3. Overige posten

Het beschikbare bedrag voor reisbeurzen lijkt ook in de komend jaren toereikend. In de personeelskosten is een uitbreiding met één formatieplaats opgenomen. Bij de materiële lasten zijn een structurele geringe uitbreiding van bestuurs- en commissiekosten voorzien en enkele incidentele uitgaven voor automatisering en kantoorinrichting.

7. Beleid ten aanzien van werkbeurzen

7.1. Verhogen maandbedrag

Als bovengrens voor subsidie hanteert het Fonds een belastbaar inkomen van f 52.000,-; dat is omgerekend een bruto inkomen van ongeveer f 75.000,-, hetgeen overeenkomt met het salaris van een leraar in het voortgezet onderwijs en als een passend inkomen voor een beroepsschrijver en -vertaler beschouwd mag worden. Het maximale werkbeursbedrag dat het Fonds toekent aan een aantal beroepsauteurs (in 1988 ontvingen acht auteurs een 12-maandsbeurs) met voldoende produktie van voldoende kwaliteit is f 37.800,- bruto. Als een auteur in enig jaar geen royalty's of andere inkomsten ontvangt, wordt hij geacht daarvan te kunnen leven. De essentie van de werkbeursfilosofie, namelijk dat een beroepsauteur tijd krijgt om 'ongestoord' te kunnen schrijven, betekent in de praktijk vaak dat hij om te kunnen leven zich moet verzekeren van andere substantiële inkomsten. Vergeleken met de werkbeursbedragen van het Fonds voor de Beeldende Kunst (f 42.000,-) en het Fonds voor de Scheppende Toonkunst (f 15.916,- t/m f 79.578,-) is het huidige maximale werkbeursbedrag van het Fonds sterk achtergebleven. Op termijn dient het bedrag per maand daarom aanzienlijk te worden verhoogd. Het bestuur legt echter in de periode 1989-1992 prioriteit bij het verhogen van het **aantal** maandeenheden.

7.2. Auteurs

7.2.1. Het werkplan

Het bestuur stelt voor strikter dan in het huidige systeem de werkbeurs te bestemmen voor het schrijven van uitsluitend **literair** proza, poëzie, essay en drama (primaire literatuur) en bij de beoordeling van een aanvraag de inhoud van het werkplan een belangrijke rol te laten spelen. Redactiewerk, literair-wetenschappelijke projecten en nevenactiviteiten (lezingen, voordrachten en het schrijven in opdracht van educatief materiaal) horen niet op een werkplan thuis.

Werkbeurzen voor literaire kritiek in dag- en weekbladen worden niet meer toegekend. Het bestuur is van mening dat het schrijven van kritieken gezien kan worden als een (literaire) nevenactiviteit en daarom niet voor subsidiëring in aanmerking kan komen.

7.2.2. Het werkbeurzensysteem starten op drie maanden

Het bestuur is van mening dat een professioneel schrijverschap zich pas kan ontwikkelen op basis van een gecontinueerde minimale werkbeurs van drie maanden en stelt daarom voor het werkbeurssysteem daarop te starten. Het rapport 'Schrijvers en Fonds' wijst uit dat de 'overstap' naar een professioneel schrijverschap mogelijk lijkt zodra iemand een werkbeurs van tenminste drie à vier maanden ontvangt en enigermate zeker kan zijn van toekenning van een even hoge werkbeurs in de volgende jaren.

Als formele ondergrens om een aanvraag in te kunnen dienen moet de auteur **tenminste twee literaire boekpublicaties** op zijn naam hebben staan. Over toelating tot het werkbeurssysteem beslist het bestuur, met als belangrijkste maatstaf de literaire kwaliteit van beide publicaties. Daarnaast spelen het werkplan en de daarop gebaseerde verwachtingen over de continuïteit van de literaire produktie een belangrijke rol.

Bij de toekenning van een werkbeurs is het onontkoombaar dat naast de vraag of de auteur voornemens is zich als professioneel auteur te ontwikkelen tevens de vraag gesteld wordt of het bestuur een bepaalde schrijver wil stimuleren door middel van een werkbeurs.

Gezien de ervaringen van de afgelopen jaren met het beleidsinstrument debutantenbeurzen, dat met de toekenning van drie maandeenheden al voorzag in een startinkomen, zal het budget debutantenbeurzen met ingang van 1989 ondergebracht worden bij het budget werkbeurzen, waardoor het beleidsinstrument debutantenbeurzen uit het Fonds verdwijnt.

Met ingang van 1990 zullen in principe geen beurzen van één en twee maanden meer worden toegekend. Voor degenen die in 1989 een beurs van één of twee maanden ontvangen en bij ongewijzigd beleid deze gecontinueerd zouden krijgen, zal een overgangsregeling gelden. Vanaf 1992 kent de werkbeursregeling uitsluitend 3-, 4-, 5-, 6-, 8-, en

12-maandswerkbeurzen. Auteurs die aan het begin staan van hun literaire loopbaan en die om formele redenen niet een aanvraag voor een werkbeurs kunnen indienen, kunnen gecompenseerd worden door de regeling aanvullende honorering. Het streven is om reeds vanaf 1989 de tarieven voor het aanvullend honorarium oorspronkelijk werk substantieel te verhogen.

Het streven naar continuering voor drie jaar van de basisbeurs is expliciet bedoeld om deze beginnende auteurs te stimuleren in hun literaire ontwikkeling, maar pas nadat zij zich op de literaire markt hebben bewezen. Het Fonds is zich ervan bewust dat juist de jaren na een eerste publikatie zeer moeizaam kunnen zijn, maar is toch van mening dat er in het huidige systeem te veel kleine werkbeurzen verstrekt worden aan auteurs van wie de literaire ontwikkeling nog te weinig continuïteit vertoont.

7.2.3. Continueringsprincipe

Om de literaire ontwikkeling te bevorderen en tevens de auteurs een grotere (sociaal-economische) zekerheid te verschaffen, worden de 3-, 4-, 5- en 6-maandswerkbeurzen in principe **gecontinueerd** voor drie jaren en de 8- en 12-maandsbeurzen **gegarandeerd** voor drie resp. vijf jaren.

Aan het einde van de gecontinueerde c.q. gegarandeerde periode wordt via de normale adviesprocedure beoordeeld of verlenging door een gecontinueerde of gegarandeerde toekenning gerechtvaardigd is. Voor de periodieke beoordeling van de hoogte van de werkbeurs zal in deze opzet meer tijd beschikbaar zijn voor een evaluatie van de literaire ontwikkeling van de auteur. De redenen voor toekenning en afwijzing kunnen in deze opzet worden gemotiveerd op een wijze die in het huidige systeem met jaarlijks honderden aanvragen aanzienlijk moeilijker is.

Formeel dient de werkbeursontvanger jaarlijks een aanvraag en een werkplan in te dienen. Ook zal het vaststellen van de hoogte van de werkbeurs op grond van een belastbaar inkomen jaarlijks plaatsvinden.

Het bestuur blijft jaarlijks kennis nemen van de aanvragen door middel van rapportage door de werkbeurscommissies, waarbij het bestuur nadrukkelijk het recht is voorbehouden werkbeurzen niet langer te continueren of garanderen.

Alhoewel er begrotings-technische bezwaren zijn aan te tekenen tegen het vastleggen van financiële middelen voor enkele jaren, hecht het bestuur grote waarde aan de toekomstige continuering en garantie voor auteurs. Het rapport 'Schrijvers en Fonds' wijst onder meer uit dat gecontinueerde substantiële bijdragen uit het Fonds een positief effect hebben op de individuele produktie van auteurs. Door de nu bestaande jaarlijkse onzekerheid bij de ontvangers van werkbeurzen door de continuering te verminderen, is de auteur tevens in de gelegenheid om zijn werkzaamheden beter te plannen, bijvoorbeeld door niet-literaire werkzaamheden die het creatieve proces belemmeren af te stoten.

7.3. Vertalers

7.3.1. De projectgebonden werkbeurs

Anders dan bij auteurs draagt de werkbeurs voor literaire vertalers een sterk projectmatig karakter. Daarom hanteert het bestuur het begrip **projectgebonden werkbeurs**. Dit impliceert een **jaarlijkse** behandeling en besluitvorming van aanvragen, waarbij vertalers in staat worden gesteld jaarlijks te bepalen voor welke vertaalprojecten zij een subsidie willen aanvragen. Dat impliceert tevens dat van vertalers verwacht wordt dat zij de opdrachten in definitieve vorm kunnen voorleggen aan het Fonds. Uit de aard van de projectgebonden werkbeurzen vloeit voort dat voor vertalers de 1- en 2-maandsbeurzen gehandhaafd blijven.

Geconstateerde vertaalkwaliteit van de vertaler is in combinatie met het voorgenomen werk doorslaggevend voor de hoogte van de projectgebonden werkbeurs.

Omvang, moeilijkheidsgraad en brontaal van het oorspronkelijk werk spelen daarbij een belangrijke rol. De hoogte van zo'n werkbeurs kan in principe ook over een aantal jaren gecontinueerd worden, maar dient wel ieder jaar opnieuw te worden vastgesteld. Evenals in

het huidige systeem dient voor voorgedragen projecten een contract aanwezig te zijn. Door contracten op te vragen spreekt het bestuur voorkeur uit welk vertaalproject het wenst te ondersteunen. Door het verstrekken van een projectgebonden werkbeurs wil het Fonds vertalers in staat stellen minder opdrachten aan te nemen en juist tijdrovende en moeilijke vertalingen te maken.

7.3.2. De hoogte van de projectgebonden werkbeurs

De projectgebonden werkbeurs kan in principe ieder jaar in hoogte verschillen. De praktijk wijst uit dat ervaren vertalers een min of meer stabiel werkplan overleggen. Het moet mogelijk zijn een ambitieus werkplan van een ervaren vertaler te honoreren met een hogere werkbeurs, en het moet eveneens mogelijk zijn een kleinere werkbeurs toe te kennen als een vertaler in een jaar minder (omvangrijke) opdrachten heeft. Voorts dient de mogelijkheid te bestaan een kleine werkbeurs toe te kennen aan een beginnend vertaler.

7.3.3. Lichte stijging aantal maandeenheden voor vertalers

De structurele verhoging van het werkbeursbudget in 1982, na de vertalersactie 'Geef ons heden', heeft het budget werkbeurzen voor vertalers in één keer op het gewenste niveau getild.

Omdat de groep professionele vertalers die (vrijwel) geen andere inkomsten hebben grotendeels tot het werkbeursstelsel toegetroten lijkt, is in het beleidsplan slechts een geringe stijging van het aantal maandeenheden opgenomen. Deze stijging is bedoeld om enige instroom mogelijk te maken in verband met de toename van het aantal literaire vertalingen.

8. Beleid ten aanzien van de aanvullende honoraria

8.1. Verhoging van het aanvullend honorarium

Naast de werkbeurs is het aanvullend honorarium een ander onderdeel van het inkomen waarop het Fonds invloed heeft. Alhoewel het rapport 'Schrijvers en Fonds' uitwijst dat de frequentie van het ontvangen van een aanvullend honorarium bij auteurs toeneemt bij het stijgen van de werkbeurs, blijven er essentiële verschillen waarneembaar in de produktie van een auteur en een vertaler. Vertalers maken over het algemeen vaker gebruik van de regeling dan auteurs. Dit vloeit voort uit de verschillende aard van hun literaire werkzaamheden, te vergelijken met het verschil tussen scheppende en uitvoerende kunstenaars. Bovendien maken vertalers veel meer dan auteurs uitsluitend van de regeling aanvullend honorarium gebruik. Een afwijzing op grond van onvoldoende kwaliteit van het origineel of van de vertaling, of van het buitenliteraire karakter van het werk, komt dan ook voor vertalers hard aan. Hetzelfde geldt voor de generale kortingen die in de afgelopen jaren noodgedwongen een aantal malen toegepast zijn. In het verleden is om die reden de vraag aan de orde geweest of een deel van het budget werkbeurzen voor vertalers diende te worden overgeheveld naar het budget aanvullende honoraria. Dit biedt echter weinig soelaas gezien het grote verschil in aantallen vertalers die een werkbeurs ontvangen (ongeveer 80) en aantallen vertalers (ongeveer 160) die een aanvullend honorarium ontvangen. Een substantiële verhoging van het aanvullend honorarium zou te weinig ruimte op het werkbeursbudget overlaten om het Fonds een andere doelstelling naar behoren te laten nastreven: het stimuleren van kwalitatief hoogwaardige vertalingen van tijdrovend en moeilijk werk.

In het toekomstige beleid wordt de evenredigheid ten aanzien van beleidsinstrumenten voor auteurs en vertalers losgelaten en wordt voor vertalers de aanvullende honorering de belangrijkste subsidieregeling. Gezien de inkomenspositie van schrijvers en vertalers is echter voor beide groepen een tariefsverhoging gewenst.

8.1.1. Oorspronkelijk werk

Uit het inkomensbeeld van een auteur blijkt dat een verhoging van het aanvullend honorarium nodig is. Een bijkomende reden de tarieven voor oorspronkelijk werk te verhogen is gelegen in de wijzigingen in het werkbeurssystem. De insluiting in de werkbeursregeling wordt allereerst aan een formeel criterium verbonden en na een tweede

publicatie kan de auteur niet vanzelfsprekend verwachten dan zijn aanvraag voor een werkbeurs wordt gehonoreerd. Er zullen meer factoren in het geding zijn alvorens een investeringssubsidie kan worden verstrekt. Voor een beginnend auteur, die geen werkbeurs ontvangt van het Fonds, dient het aanvullend honorarium daarom een bedrag te zijn dat een 1- of 2-maandsbeurs enigszins benaderd.

Het bestuur handhaaft de kwaliteitscategorieën, maar gaat ervan uit dat uitsluitend werk van onvoldoende literaire kwaliteit afgewezen dient te worden. Een aanvullend honorarium is in principe binnen het bereik van iedere auteur die voldoende kwaliteit levert en onder de inkomensgrens blijft.

8.1.2. Literaire vertalingen

Het budget voor aanvullende honoraria is na 1981/1982 tot 1987 sterk gedaald terwijl het aantal inzendingen toenam. In de afgelopen jaren is daarom een feitelijke verlaging doorgevoerd door het invoeren van een tweede, lagere categorie. Bovendien was het bestuur een aantal malen gedwongen generale kortingen van 10% tot 20% toe te passen. Daarmee worden bewezen produktiviteit en kwaliteit afgestraft. Uit het inkomensbeeld van de literaire vertaler blijkt dat een verhoging van het tarief tot 8,2 cent nodig is.

Het bestuur handhaaft evenals bij oorspronkelijk werk de kwaliteitscategorieën. Evenals bij oorspronkelijk werk dienen alle inzendingen van voldoende kwaliteit gehonoreerd te worden.

9. Eenjarige honorering binnen de werkbeursregeling

De opdrachtenregeling, die vanaf 1983 een groot aantal geslaagde opdrachten heeft opgeleverd, is door andere subsidieverstrekkende instituten nagevolgd. In aanmerking genomen dat de laatste jaren de mogelijkheden om stipendia te verwerven bij het Amsterdamse Fonds voor de kunst, de Jan Campertstichting en de Rotterdamse Kunststichting sterk zijn verkleind of in zijn geheel is weggefallen, klemt het des te meer dat het Fonds voor de Letteren zich profileert door een eenduidige werkbeursenregeling, waardoor een divers aanbod van literaire produkten wordt bevorderd.

Aangezien er op dit moment voldoende mogelijkheden zijn voor auteurs en vertalers om opdrachten te verwerven, is het bestuur voornemens om met ingang van 1989 het budget over te hevelen naar het budget werkbeursen, waarbij de mogelijkheid wordt overwogen om binnen het toekomstige werkbeurssysteem een eenjarige honorering op te nemen. Hiervan zouden gebruik kunnen maken auteurs en vertalers die vanwege de inkomensgrens niet in aanmerking kunnen of willen komen voor een (gecontinueerde) werkbeurs, zoals publicisten die zich een tijdlang vrij willen maken van werkverplichtingen om aan een specifiek project te kunnen werken.

Dit zouden ook auteurs en vertalers kunnen zijn die voor een gedeeltelijke werkbeurs in aanmerking komen en die zich buiten de door het Fonds gehonoreerde maanden willen wijden aan een speciale opdracht, die niet in het verlengde ligt van hun gewone werk. Niet gedacht moet worden aan auteurs in loondienst die in hun vaste werktijd een opdracht uitvoeren die ook telt voor hun ambt (universitair personeel met onderzoekstijd, journalisten met een opdracht). Anders dan in de huidige opdrachtenregeling zou het Fonds niet jaarlijks eenjarige honoreringen moeten toekennen, maar kunnen kandidaten solliciteren en in overleg met het Fonds een jaar bepalen, waarvoor de eenjarige honorering geldt. Aangezien ook voor deze toekenningen de inkomensgrens bestaat, zal een kandidaat in de gelegenheid gesteld moeten worden om zich vrij te maken. De inkomensgrens zou dus ook gehanteerd moeten worden voor het jaar waarop hij gebruik maakt van de honorering.

10. Aanvullende honoraria literaire tijdschriftbijdragen

Al jaren staat het verhogen van de aanvullende honoraria op het prioriteitenlijstje van het Fonds. Al jaren is de uitvoering van de regeling – ondanks een vorig jaar doorgevoerde vereenvoudiging – het Fonds een doorn in het oog. De behandelingskosten voor zowel

redactie als Fondssecretariaat staan in geen verhouding tot het effect van de subsidie voor de individuele ontvanger. Momenteel wordt een bedrag van f 13,- per pagina van 400 woorden op het honorarium van de uitgever verstrekt door het Fonds.

Onlangs werd het voornemen van het ministerie van WVC bekend om op advies van de KNUB en VvL de extra subsidies voor literaire tijdschriften ook aan te wenden voor het verhogen van de honoraria voor bijdragen in literaire tijdschriften. Wanneer er voldoende garanties zijn dat het extra subsidie ook ten gunste van de auteurs en vertalers zal worden aangewend, is het Fonds voornemens de regeling af te schaffen en het budget onder te brengen bij de regeling aanvullende honoraria boekpublicaties.

11. Positie diverse groepen

Bij de evaluatie van de afgelopen jaren is gebleken dat de positie van bepaalde groepen literaire producenten speciale aandacht behoeft.

11.1. Dramaschrijvers

Alhoewel dramaschrijvers in tegenstelling tot auteurs van proza, essay en poëzie, wanneer zij in opdracht een stuk schrijven, kunnen rekenen op een inkomen, en in die zin een minder wankel sociaal-economische basis hebben, is er voor het bestuur op dit moment geen reden om de dramaschrijvers als groep literaire producenten anders te behandelen. Temeer daar van een cumulatie van subsidies uit andere bronnen niet werkelijk sprake is.

De dramaschrijvers die een werkbeurs aanvragen zijn voornamelijk auteurs van televisie- en radiospelen en maken tot dusverre een zeer gering deel uit van de werkbeursontvangers. Dramaschrijvers zijn dikwijls tijdelijk in dienst van gesubsidieerde toneelgezelschappen en het verlenen van toneelopdrachten wordt verdisconteerd in subsidie aan deze gezelschappen. Subsiëring van televisie-drama door het Fonds staat ter discussie nu de Stichting Stimuleringsfonds Nederlandse Omroepproducties een feit is.

Ten aanzien van het aanvullend honorarium voor oorspronkelijk drama stelt het bestuur voor aanvragen voor aanvullend honorarium niet te beperken tot dramatisch werk in boekvorm, aangezien dergelijk werk wordt geschreven met het oog op openbaarmaking op het toneel, de radio of de televisie. Een aanvullend honorarium is zeker voor een dramaschrijver die zelden of nooit een herhaling van een stuk meemaakt en dus weinig of geen royalty's ontvangt een belangrijke aanvulling op zijn inkomen.

Het bestuur blijft van mening dat bij de beoordeling van drama uitsluitend literaire maatstaven gehanteerd dienen te worden.

Gezien de bovenstaande gegevens is het bestuur voornemens de ontwikkelingen binnen het Stimuleringsfonds die de sociaal-economische positie van de radio- en televisieschrijvers betreffen nauwlettend te volgen en in de toekomst de positie van deze auteurs binnen het Fonds voor de Letteren opnieuw aan de orde te stellen. Vooralsnog is er geen aanleiding om subsidie-aanvragen van dramaschrijvers anders te behandelen. Wel is het bestuur van mening dat subsidie-aanvragen van filmscenario-schrijvers niet bij het Fonds voor de Letteren thuishoren. Hiervoor is het Fonds voor de Nederlandse Film in het leven geroepen.

11.2. De kinderboekenauteurs

De verdere gelijkstelling van schrijven voor kinderen en schrijven voor volwassenen staat in het beleid voorop. Op basis van vergelijkbare kwaliteit dienen jeugd- en kinderboekenschrijvers ook door te stromen naar de hogere werkbeurzen. Het bestuur merkt op dat de kinderboekenauteurs in het huidige systeem karig bedeed zijn, ondanks een vaak hoge produktie en een redelijke tot goede kwaliteit. Een werkplan waarop uitsluitend vormen van toegepaste literatuur voorkomen – bijvoorbeeld boeken in de sector gemakkelijk lezen – zal niet gehonoreerd kunnen worden met een werkbeurs. Wanneer deze boeken worden ingezonden voor een aanvullend honorarium dan worden zij uitsluitend op literaire kwaliteit beoordeeld. Pedagogische normen dienen buiten beschouwing te blijven. Literaire kwaliteit, creativiteit en oorspronkelijkheid zijn bij de beoordeling van kinderboekenauteurs de belangrijkste criteria.

11.3. De oudere auteur

In het huidige werkbeurssysteem zijn er 32 auteurs van 60 jaar en ouder. De meesten zijn op hoge leeftijd nog produktieve auteurs die een redelijke tot goede kwaliteit leveren; dertien auteurs ontvangen beurzen van zes maanden en hoger. Onder de oudere auteurs die een lagere werkbeurs ontvangen zijn er relatief veel die in aanmerking komen voor een hogere beurs. Bij de beoordeling van de aanvragen van deze 'oudere' auteurs komt het slechts een enkele keer voor dat er sprake is van een spanning tussen sociale overwegingen en kwaliteits- en produktiviteitsargumenten. Deze voor het Fonds en auteurs rooskleurige situatie is echter wankel en kan in de toekomst wel degelijk tot spanningen leiden, immers de groep oudere auteurs breidt zich uit.

Een grote groep oudere auteurs heeft zich in het Fonds kunnen ontwikkelen; zij worden oud en alom gerespecteerd zonder uitzicht op eregeld, pensioenvoorzieningen enz. Datzelfde Fonds is misschien in de toekomst gedwongen om op grond van kwaliteits- en/of produktiviteitsvermindering de werkbeurs te verlagen of te doen vervallen. Over de oplossing van deze niet eenvoudige problematiek zal het Fonds nog overleg voeren met het ministerie van WVC om, wellicht op basis van een extern advies, tot nadere voorstellen te komen. Dit kan bijvoorbeeld resulteren in een apart budget voor deze groeiende groep auteurs.

12. Organisatiestructuur

De organisatiestructuur weerspiegelt de wijze waarop de besluiten binnen het Fonds voor de Letteren tot stand komen. Het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor het totale beleid, dat in deze nota voor de komende vier jaar in grote lijnen is vastgesteld. Het beleid van het Fonds voor de Letteren is erop gericht de doelstelling van de Stichting zo efficiënt mogelijk te realiseren, waardoor het mogelijk is de subsidie-aanvrager op de kortst mogelijke termijn uitsluitel te geven. Door het inperken van de subsidieregelingen is het mogelijk de complexe adviesstructuur te vereenvoudigen. Binnen het bestuur worden twee adviescommissies geïnstalleerd: een commissie oorspronkelijk werk en een commissie vertalingen. De subsidie-aanvragen voor auteurswerkbeurzen, projectgebonden werkbeurzen voor vertalers, aanvullende honoraria en reisbeurzen worden verdeeld over de twee commissies die in de bestuursvergaderingen verslag uitbrengen.

Op grond van hun specifieke professionele deskundigheid worden bestuursleden gekozen in de commissies, waarbij er naar gestreefd wordt in de commissies een zo breed mogelijke vertegenwoordiging van genres en/of talen op te nemen. Bij de uitvoering van de regeling aanvullende honorering zal het bestuur gebruik blijven maken van externe deskundigen. Ook bij de behandeling van de aanvragen van vertalers voor een projectgebonden werkbeurs zal het bestuur zondig een beroep doen op de deskundigheid van niet-bestuursleden.

Het bestuursbeleid is er voorts op gericht een grote delegatie van uitvoerende taken te laten plaatsvinden, waardoor bestuursbesluiten zo efficiënt mogelijk uitgevoerd kunnen worden door het dagelijks bestuur, waar behalve de voorzitter, penningmeester, q.q. de voorzitter van de VvL/VvS en de voorzitters van de commissie oorspronkelijk werk en vertalingen zitting in hebben.

De beleidsvoorbereiding gebeurt in eerste instantie door het dagelijks bestuur en de secretaris van het bestuur.

Op grond van de hiervoor genoemde beleidsvoornemens zullen de activiteiten van de Stichting in de nabije toekomst wijzigingen ondergaan. Dat betekent dat gelijktijdig met het realiseren van de beleidsvoornemens de organisatie van het secretariaat nader moet worden bezien. Door een herschikking van middelen in personele en materiële zin kan de Stichting grotendeels beantwoorden aan de nieuw geformuleerde eisen die aan het secretariaat worden gesteld, mits de Stichting in staat gesteld wordt te voorzien in personele uitbreiding.

In de nieuwe opzet is het noodzakelijk dat de secretaris van het bestuur in technisch en beleidsondersteunend opzicht geassisteerd wordt door twee secretarissen; één ter ondersteuning van de commissie oorspronkelijk werk en één ter ondersteuning van de commissie vertalingen. In de begroting van 1989 is om structureel te kunnen voorzien in uitbreiding van de personeelsformatie een extra bedrag op het personeelsbudget opgevoerd.

13. Lijst van bestuurders in 1988

naam:	voordracht:
Pieter Hagers, voorzitter	Fonds voor de Letteren
J.F. Vogelaar, vice-voorzitter prozaschrijver/essayist literair vertaler Frans en Duits	VvL/VvS tot 1 augustus 1988
Jaap van Straalen, penningmeester groepsuitgever Eigen Publikaties SDU	Fonds voor de Letteren
Hugo Verdaasdonk hoogleraar Literatuursociologie Katholieke Universiteit Brabant	q.q. voorzitter VvL/VvS
Harry Bekkering universitair docent vakgroep Moderne Letterkunde Universiteit van Nijmegen	q.q. vice-voorzitter Afdeling Letteren Raad voor de Kunst
Doeschka Meijsing prozaschrijfster, literair journaliste	Raad voor de Kunst
Dolf Verroen jeugdboekenschrijver	Raad voor de Kunst
Greetje van den Bergh, vice-voorzitter literair vertaalster Frans	Raad voor de Kunst
Nicolette Smabers prozaschrijfster	VvL/VvS
Peter Verstegen literair vertaler Engels docent Vertaalwetenschap Universiteit van Amsterdam	VvL/VvS
Mia Meijer toneel- en televisieschrijfster dramaturge	VvL/VvS tot 1 augustus 1988
Willem van Toorn dichter/prozaschrijver literair vertaler Engels en Duits	VvL/VvS
Nettie Heimeriks stafdocente Kinder- en Jeugdliteratuur Frederik Muller Academie Amsterdam	Fonds voor de Letteren
Tys Boelens redacteur Nederlands- en Friestalige letteren van de Boekrecensiedienst van de Openbare Bibliotheken	Fonds voor de Letteren tot 1 augustus 1988
Marita Mathijssen universitair docente vakgroep Moderne Letterkunde Universiteit van Amsterdam	Fonds voor de Letteren
Louis Ferron prozaschrijver	VvL/VvS
Anton Haakman prozaschrijver/essayist literair vertaler Italiaans	VvL/VvS

©1988 *Beleidsplan 1989-1992 van de
Stichting Fonds voor de Letteren* is
een publikatie van de Stichting Fonds
voor de Letteren.

Omslagillustratie

Peter van Straaten, Twisk

Vormgeving

Henrik Barends en Jannie Damstra, Amsterdam

Zetwerk

Anneke Pijnappel, Amsterdam

Drukwerk

Hacquebard bv, Amsterdam

Amsterdam, oktober 1988

Stichting Fonds voor de Letteren
'Schrijvershuis'
Huddestraat 7
1018 HB Amsterdam
tel. (020) 235708